

Так, наприклад, А. Сірко дає таке визначення: корпорація – це засноване на дольовій участі у капіталі об'єднання, юридичні права та зобов'язання якого відособлені від прав та зобов'язань його учасників [7, с. 17]. С. Румянцев зазначає, що "корпорації є юридичними особами, які мають повну господарську самостійність у питаннях вибору форми управління, реалізації продукції, встановлення цін і оплати праці, використання чистого прибутку й несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями усіма активами" [6, с. 19]. О.Поважний, провівши детальне дослідження поняття корпорації, надав таке формулювання цього терміну: "Корпорація – договірне господарське об'єднання, створене на основі загальних економічних інтересів виробничих працівників і акціонерів для одержання максимального прибутку від виробничої діяльності і вкладених інвестицій" [5, с. 21]. Тоді, як Д. Задохайло розглядає корпорацію як господарське товариство (ГТ) [3, с. 22], а М.Гридіна та О. Гладунов – як акціонерне товариство (АТ) [7, с. 22]. О. Рудінська при аналізі цілей та функцій корпорацій розкриває це поняття як інтегрований інвестиційний інститут, спрямований на забезпечення розширеного відтворення капіталу за рахунок вкладень у великомащштабне виробництво конкурентоспроможної і, як правило, експортно орієнтованої продукції [7, с. 22]. В. Євтушевський при визначенні об'єкта корпоративного управління зазначив, що до корпорацій відносяться акціонерні товариства та частина ТОВ, в яких управління відділене від власності [2, с. 16].

Отже, розглянувши незалежні погляди вітчизняних фахівців на визначення терміну "корпорація" ми дійшли до такого висновку. У вузькому розумінні "корпорація" – договірне господарське об'єднання підприємців або громадян, створене на основі поєднання загальних економічних інтересів учасників для одержання максимального фінансового результату від його діяльності. У широкому розумінні "корпорація" – договірне господарське об'єднання підприємств, створене на основі поєднання загальних економічних інтересів для одержання максимального прибутку від господарської діяльності та вкладених інвестицій. На нашу думку, таке визначення більш точно відображає сутність

поняття "корпорація" та відповідає його трактовці, що застосовується у світовій практиці.

Висновки і перспективи подальших розробок. На основі проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

1. Результати порівняльного аналізу розкритих понять "корпорація" і "корпоративне управління" вітчизняними і зарубіжними вченими свідчать про існування певної невизначеності у їх поглядах. На основі проведеного дослідження було визначено, що для зручності вивчення теоретичної сутності корпоративного управління, його слід розглядати в чотирьох взаємопов'язаних системах.

2. Стосовно теоретичного змісту терміну корпоративне управління, зазначаємо, що уточнення його сутності відбулося за рахунок більш широкого його розуміння як системи відносин між власниками акціонерного товариства.

Розглянувши різні погляди вітчизняних і зарубіжних науковців до визначення терміну "корпорація", варто зазначити, що її доцільно визначати базуючись на двох напрямках. Отже, у вузькому розумінні "корпорація" – базується на досягненні максимального прибутку від діяльності договірного господарського об'єднання підприємств. Широке розуміння корпорації – передбачає поєднання загальних економічних інтересів договірного господарського об'єднання підприємств для одержання максимального прибутку.

Вищевказане свідчить, що існує ще багато аспектів у даній проблематиці, які потребують подальшого наукового дослідження.

1. Ансофф І. Новая корпоративная стратегия: Пер. с англ. – СПб., 1999. 2. Євтушевський В.А. Основи корпоративного управління: Навч. посіб. – К., 2002. 3. Задохайло Д.В., Кібенко О.Р., Назарова Г.В. Корпоративне управління. – Харків, 2003. 4. Михайленко І.П. Проблеми реформування корпоративного сектору в Україні // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наукових праць. – Вип. 8. – К., 2005. 5. Поважний А.С. Трансформационные процессы корпоративного управления / НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти. – Донецк, 2001. 6. Румянцев С.А. Українська модель корпоративного управління: становлення та розвиток. – К., 2003. 7. Сірко А.В. Корпоративний сектор: структура, місце та роль в сучасній економіці // Вісник ВПІ. Серія "Економіка, менеджмент та екологія". – 2004. – №4. 8. Oxford Dictionary of Business English / Ed. by Tuck A. – Oxford: Oxford University Press, 1993. 9. <http://www.zakon.rada.gov.ua>

Надійшла до редколегії 26.11.2007

Д. Чеберкус, асп.

ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена проблемі пошуку ефективних підходів до організації процесу формування та реалізації державної інноваційної політики. Автором проаналізовано еволюцію підходів до провадження інноваційної політики в країнах Європейського Співтовариства та з урахуванням сучасних особливостей вітчизняної системи державного управління запропоновано концептуальне бачення організаційного механізму формування та реалізації державної інноваційної політики в Україні.

The article concerns the problem of working out the adequate approach to implement national innovation policy. The evolution of innovation policy in EU countries is scrutinized. The Concept of national innovation policy institutional model is proposed considering specifics of national government system.

Постановка проблеми. В Україні за роки незалежності через непослідовність у проведенні та низьку ефективність науково-технологічної та інноваційної політики спостерігаються тенденції до закріплення технологічного відставання від розвинених країн, і, як наслідок, низький рівень інноваційної активності підприємств, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості та зниження конкурентоспроможності національної економіки.

Курс на інноваційний розвиток економіки України було визначено ще у затвердженій Указом Президента України від 11.06.1998 року N 615/1998 "Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу". Обрання такого

курсу означало, що головним джерелом стійкого економічного зростання, мають стати нові наукові знання, їх продукування, комерційне застосування та отриманий технологічний досвід. Відсутність системних підходів до здійснюваних державою заходів щодо реалізації науково-технічного та інноваційного потенціалу національної економіки досі залишаються основною проблемою становлення інноваційної моделі розвитку економіки.

Аналіз досліджень та публікацій з окресленої проблеми. Питання теоретичного обґрунтування необхідності системного формування та реалізації державної інноваційної політики та методологічного забезпечення розвитку національних інноваційних систем, при-

ділено суттєву увагу в роботах окремих вітчизняних авторів. Зокрема Л. Федуловою та М. Пашутою визначено роль національної інноваційної системи у інноваційному розвитку, проаналізовано окремі її компоненти, запропоновано заходи державної інноваційної політики як складової НІС [1]. М. Шарко дає термінологічне визначення поняття НІС та розглядає її структуру, особливості функціонування [2]. У роботі за редакцією Волкова О.І., Денисенка М.П. наводиться аналіз сучасного інноваційного потенціалу та системи управління інноваціями на різних рівнях [3]. Окремі проблеми та напрями формування спільної політики ЄС у сфері досліджень та розробок та інновацій розглянуто у роботах Жилінської О.І. [4, 5].

Невирішені раніше частини загальної проблеми.

Разом з тим вироблено у зазначених роботах термінологічні визначення, рекомендована структура національної інноваційної системи є комплексними, не дають змоги чітко відповісти на питання, якою має бути головна мета створення національної інноваційної системи і за якими критеріями можливе оцінювання ступеня її реалізації. Адже розвиток національної інноваційної системи шляхом ідентифікації усіх її складових і подальшого їх автономного розвитку, на нашу думку, є управлінською помилкою, оскільки, як відомо з теорії управління, саме мета визначає кінцеву структуру будь-якої організаційної системи, а не навпаки.

В цьому контексті актуальним для України є вивчення досвіду Європейського Співтовариства, а саме логіки та послідовності державної політики щодо уточнення стратегій інноваційного розвитку країн ЄС в напрямі забезпечення реалізації загальної стратегії інноваційного розвитку ЄС – Лісабонської стратегії, схваленої у 2000 році.

Мета статті. З огляду на зазначену вище проблематику цілями статті є аналіз логіки та послідовності зміни підходів до формування державних інноваційних стратегій країн Європейського Співтовариства протягом 2001-2006 років для забезпечення реалізації загальних цілей інноваційного розвитку ЄС.

Виклад основного матеріалу. В цілому еволюцію підходів до формування інноваційної політики в промислово розвинених країнах можна умовно поділити на три генерації.

"Перша генерація" передбачає надання найбільшої уваги впровадженню результатів наукових досліджень та розробок у інноваційних продуктах. В її основу покладено концепцію лінійної моделі інноваційного процесу. В більшості випадків така інноваційна політика була складовою частиною науково-технологічної політики.

"Друга генерація" інноваційної політики передбачає розгляд інноваційного процесу як системного явища. В той час як результати наукових досліджень та розробок продовжують розглядатись як першочергове джерело інновацій, основним принципом державної інноваційної політики є формування комплексу заходів підтримки інноваційної активності і на всіх стадіях інноваційного процесу.

В такому розумінні інноваційна політика набуває статусу окремої сфери державного регулювання на рівні з традиційними сферами державного регулювання (освіта, наука, промисловість, фінанси тощо), і яка має бути скоординована з ними.

"Третя генерація" державної інноваційної політики передбачає подальше поглиблення координації міжгалузевих заходів щодо підтримки інноваційної діяльності в напрямі надання стимулюванню інноваційній діяльності центрального місця серед переліку цілей державної політики в усіх сферах, коли в кожній сфері визначається комплекс завдань та заходів державної політики, які зда-

тні підвищити рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання та темпи впровадження ними інновацій.

Такий підхід до інноваційної політики передбачає централізоване визначення довгострокових цілей інноваційного розвитку економіки, а формування та виконання середньострокових завдань та заходів щодо реалізації цих цілей всіма органами виконавчої влади окремо в межах повноважень кожного з них.

На Лісабонському Саміті Ради Європи в березні 2000 року для об'єднаної Європи було поставлено стратегічне завдання до 2010 року стати найбільш конкурентоспроможною та динамічною економікою, що побудована на знаннях, та схвалено так звану Лісабонську стратегію – стратегію підвищення конкурентоспроможності Європейського Співтовариства на основі посилення інноваційної активності в усіх сферах економіки. [6]

З метою найповнішої реалізації завдань зазначеної стратегії Європейська Комісія підкреслює необхідність запровадження державної інноваційної політики саме третьої генерації. Оскільки цей шлях потребує високого рівня міжгалузевої та міжвідомчої координації у сфері формування та реалізації державної інноваційної політики, яку більшість країн Європейського співтовариства на сьогодні все не може забезпечити.

Для розв'язання цієї проблеми, а також підвищення ефективності та взаємоузгодженості заходів країн-членів ЄС у сфері інноваційної політики за ініціативою Департаменту розвитку інноваційної політики Генерального управління підприємств і промисловості Європейської Комісії було започатковано програму "Європейські тенденції у сфері інновацій" (European TrendChart on Innovation). [7]

Програма зорієнтована в першу чергу на суб'єктів формування та реалізації інноваційної політики в країнах Європи і базується на принципі "відкритого підходу до координації". Вона покликана забезпечувати одержання аналітичної інформації та статистичних даних щодо заходів у сфері інноваційної політики, аналізу результативності інноваційної діяльності і тенденцій її розвитку у країнах – членах ЄС, формувати науково-обґрунтовані пропозиції щодо прийняття управлінських рішень у сфері інноваційної політики, а також активізувати міждержавний обмін досвідом у сфері формування і реалізації інноваційної політики.

У межах зазначеної програми розроблено науково-методичні основи комплексного аналізу не лише результативності інноваційної діяльності промислового сектору, але й інноваційного розвитку економіки в цілому, який отримав назву "Європейська таблиця показників інноваційного розвитку" (European Innovation Scoreboard). [8]

Відповідно до цієї методології на основі даних Євростату, ОЕСР та інших організацій сформовано синтетичний перелік показників, що охоплюють такі сфери, як освіта, зайнятість населення у високотехнологічному виробництві, фінансування наукових досліджень, застосування патентів, трансфер та впровадження технологій, фінансування та результативність інноваційної діяльності, венчурне фінансування тощо. Також розроблено класифікацію механізмів державного регулювання інноваційного розвитку та запроваджено збір і аналіз інформації щодо діючих інструментів і механізмів інноваційної політики країн – членів ЄС та країн-конкурентів таких, як Китай, США, Японія, Австралія та ін.

Зазначені заходи спрямовані на більш глибоке розуміння реальних факторів інноваційного розвитку економіки та пошуку ефективних шляхів його стимулювання.

В Україні на сьогодні чинним законодавством чітко не визначено стратегії розвитку національної інноваційної системи, не конкретизовано її структуру, а окремі її

сегменти такі, як інституційний устрій інноваційної економіки, пріоритети науково-технологічного та інноваційного розвитку економіки, програмно-цільове фінансування науково-технічної і інноваційної діяльності, підтримка підприємництва у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій і досі мають неузгоджений між собою характер.

Державна інноваційна політика в Україні продовжує формуватись "де-юре" за сценарієм "другої генерації". Так, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України 16 травня 2007 р. № 749 спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності визначено Державне агентство України з інвестицій та інновацій. Разом з тим реалізація державної інноваційної політики "де-факто" здійснюється за сценарієм змішаної першої та третьої генерації. При чому від обох підходів взято на нашу думку в більшість недоліків.

Так, центральні органи продовжують щорічно формувати державне замовлення на наукові дослідження, науково-технічні розробки, а також новітні технології та інноваційну продукцію, разом з тим, відповідно до Бюджетного Кодексу України, вони самостійно планують і визначають обсяги та напрями використання бюджетних ресурсів в цілях забезпечення виконання власних повноважень.

Таким чином, на сьогодні за відсутності деталізованої та оціненої в кількісних показниках системи цілей інноваційного розвитку, подальший процес формування та реалізації державної інноваційної політики в Україні, на нашу думку, приречений на безрезультатність. При цьому, одним з найслабших його місць є і буде залишатись питання низької якості міжвідомчої координації та відсутності відповідального за кінцевий результат органу виконавчої влади.

Методика комплексного оцінювання результативності державної інноваційної політики в Україні відсутня.

Статистично її результативність сьогодні оцінюється переважно відповідно до сценарію "першої генерації", а саме через призму кількісних показників виробництва інноваційної продукції промислових підприємств, та обсягів бюджетного фінансування наукової і науково-технічної діяльності. Останній показник сьогодні розглядається як головний індикатор сили державної підтримки інноваційного розвитку економіки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. З огляду на сучасний стан та досвід взаємодії та координації діяльності органів державного управління у сфері інноваційної діяльності формування державної інноваційної політики відразу за сценарієм "третьої генерації", який активно запроваджується в країнах Європейського співтовариства, сьогодні є передчасним.

На нашу думку, стратегія побудови інноваційної економіки має в першу чергу полягати у централізованому формуванні довгострокового орієнтуру державної інноваційної політики формалізованому у переліку цільових та якісних кількісних показників, а не просто в автономному удосконаленні елементів існуючої національної інноваційної системи.

Запропонований підхід відповідає другому етапові еволюції державної інноваційної політики і найбільш точно відображає ключові проблеми, які мають бути вирішені для створення передумов для забезпечення структурної перебудови економіки.

Подальший перехід до державної інноваційної політики третьої генерації, а саме забезпечення інноваційного розвитку всіх галузей економіки має відбуватись в межах реалізації Стратегії та Програми соціального і економічного розвитку України доцільно здійснювати лише після визначення довгострокових орієнтирів інноваційного розвитку економіки окреслених системної кількісних цільових показників, та запровадження постійного та системного моніторингу ефективності заходів державної інноваційної політики на всіх рівнях.

1. Федулова Л, Пашута М. Розвиток національної інноваційної системи України // Економіка України. – 2005. – № 4. 2. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України // Економіка України. – 2005. – № 8. 3. Економіка і організація інноваційної діяльності: Підручник / Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. та ін.; Під ред. проф. Волкова О.І., проф. Денисенка М.П. – К.: ВЦ "Професіонал", 2004. 4. Жилінська О.І. Фінансування досліджень і розробок в ЄС // Вісник КНУ імені Т. Шевченка. Серія "Економіка". – Вип. 91. – 2007. 5. Жилінська О.І. Проблеми та завдання державної науково-технічної політики в контексті інтеграції України до ЄС // Актуальні проблеми державного управління інноваційними процесами. – Вип. 26 – К.: ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2007. 6. Commission of the European Communities, Innovation in a knowledge-driven economy, Brussels, COM(2000) 567 final. 7. <http://trendchart.cordis.lu/tour.cfm>. 8. http://trendchart.cordis.lu/tc_innovation_scoreboard.cfm.

Надійшла до редколегії 26.11.2007

В. Швець, д-р екон. наук., проф.,
О. Царук, асп.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ СТАТИСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ

Розглянуті основні засади побудови системи моніторингу економічних об'єктів. Визначені мета та задачі статистичного моніторингу державного боргу. Запропоновані етапи проведення статистичного моніторингу державного боргу України та визначений їх зміст.

Basic principles of the economic objects statistical monitoring system are considered. A purpose and tasks of the statistical monitoring of national debt is determined. The stages of the public debt statistical monitoring of Ukraine are offered and their contents are considered.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку фінансів державного сектору економіки вимагає якісного інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень на макrorівні. Одним із елементів інформаційного забезпечення управління державними фінансами і державним боргом зокрема може бути створення систем моніторингу і відповідної інформаційної бази, яка забезпечить управління повною, об'єктивною і актуальною інформацією для компетентного всебічно зваженого підходу до підготовки і прийняття рішень.

Термін "моніторинг" для означення цілеспрямованого спостереження за певними об'єктами чи середо-

вищем в просторі і в часі з'явився тільки в ХХ столітті, хоча цілі, принципи і методи моніторингу використовувалися з тих пір, як у практику ввійшов термін "управління", як визначають деякі автори [3]. Цей факт можна пояснити тією обставиною, що функції моніторингу були "вбудовані" в процес управління і входять у термін "інформаційна система", тому дані поняття не можна розглядати як тотожні.

Моніторинг (від латинського monitor – нагадуючий, наглядаючий) – це безупинне спостереження за економічними (або будь-якими іншими) об'єктами, аналіз їх діяльності як складова частина управління. Таким чи-